

Az iskola és a sportegyesület szerepe a kiválasztásban és tehetséggondozásban

A konferencia az „edzők kérték” akciónk keretében került be a továbbképzési programba. Minden, az utánpótlás-nevelést érintő téma nagyon népszerű a szakemberek körében. A konferencia előadói a Magyar Testnevelési és Sporttudományi Egyetem kiváló szakemberei, Prof. Dr. Géczy Gábor és prof. Dr. Tóth László egyetemi tanárok voltak.

Géczy Gábor előadásának elején a tehetség fogalmát ismertette a hallgatósággal. A tehetség megnyilvánulását már az ókortól figyelemmel kísérték. A sporttehetség fogalma a XIX. századtól, a modern sport megszületésétől került előtérbe és a XX. században kezdett az edzésmélet és a sportpszichológia is foglalkozni a kutatásával. A tehetség összetevői között vannak genetikai, érzelmi, intellektuális tényezők, de jelentős szerepet játszik a véletlen is. A társadalmi körülmények egy országon belül is befolyásolják a tehetségek eloszlását. Magyarországon a Békéscsaba – Balassagyarmat vonal mentén jelentős eltérés adódik a tehetségek eloszlásában. A tehetségnek különböző szintjei vannak a megjelenésétől kezdve a beváltásán keresztül egészen a rendkívüli tehetségig (genius). Az előadó kiváló sportolókkal készült video-beszélgetésekkel mutatta be, hogy ezek a kiváló sportemberek mit tartottak tehetségük megnyilvánulása legfontosabb összetevőinek. Kiemelték a szorgalom és a tudatosság prioritását, de ugyanilyen fontosnak tartották az érzelmi elkötelezettséget és koncentrációt.

Az előadó azt is elmondta, hogy a tehetségnek vannak veszélyei, a tehetség gyakran megelőzi a tehetsége tudatával, és nem tesz annak kibontakoztatásáért. A társadalmi berendezkedés, az állami sportirányítási szervezeti rendje is segítheti a sporttehetség megtalálását és kibontakoztatását, elsősorban a tehetséggondozó programokon keresztül. A magyar sportszervezeti rendszerben a tehetséggondozás szempontjából a sportegyesületeknek van meghatározó szerepe. Azt, hogy a tehetségek melyik sportágban jelentkeznek, vagy mely sportágak felé áramlanak, több tényező befolyásolja: az adott sportág elterjedtsége, hagyományai, a sportágon belüli együttműködés szintje, a sportág képzési színvonala, de szerepet játszanak ebben az egyéni élethelyzetek, az egyének biológiai érettsége, relatív életkora is.

Az eredményes kiválasztáshoz nélkülözhetetlen a sportági követelmények pontos meghatározása. Ez alapján az iskolának, a testnevelőtanárnak, a képzett szakembereknek van szerepe a kiválasztásban. A kiválasztott tehetségek fejlesztésében az edzésprogram, versenyztetés kulcsfontosságúak. Az edző, a sportegyesület további feladata a tehetségmegőrzés, az, hogy hosszú távra tervezzék a sportoló fejlesztését, kellő szereplési lehetőséget adjanak mérkőzéseken és versenyeken.

Az infrastruktúra színvonala a sportfinanszírozás és a sporttudomány is segítheti, vagy gátolhatja a tehetségek fejlesztését, kibontakoztatását. A kettős karrier program azt a célt szolgálja, hogy a sporttehetség fejlesztése mellett a fiatal sportolót a sportkarrier utáni követelményekre is felkészítse.

Tóth László előadása arról szólt, hogy mi a köznevelés, az iskola és a pedagógia szerepe a kiválasztásban és tehetséggondozásban. A fiatal sportolók egy másik generációhoz tartoznak, ezt figyelembevéve kell velük foglalkozni. A Z generációnak csökken a mozgásos terhelése, valószínűsíthető, hogy ez kihat majd az élettartamunkra is. Igaz-e, hogy a tehetség utat tör magának? Kivételként igaz lehet, de főszabályként segíteni kell a tehetség útját. A tehetség megnyilvánulásának különböző területei vannak, de ezek nem függetlenek egymástól. A sporttehetségnek vannak fizikai, érzelmi, motivációs, pszichikai és technikai jellemzői. Egyes kutatók szerint a tehetség deviáns, az átlagtól eltérő magatartásban nyilvánul meg. Ez szélsőséges esetekben előfordul, de nem törvényszerű. Az edzőnek, pedagógusnak kell eldönteni, hogy a deviáns magatartás meddig tolerálható, és mi az a határ, amikor már bomlasztja a közösséget. Az iskolaitanuló sportolónak kettős identitása van: egyrészt sportoló a sportpályán, másrészt tanuló az iskolában. Meg kell tanítani a fiatalokat a két identitás szétválasztására.

Az iskola, az oktatásügy kötöttebb szabályok szerint működik, mint a sport. Az iskolai képzést szigorúan körül határolt tantervek írják elő, ez vonatkozik a testnevelésre is. A sportban nagyobb szerepet és lehetőséget kap a kreativitás, nagyobb tere van a divergens gondolkodásnak. Vannak olyan sportágak, melyek szigorú mozgásmintákat követnek, pl. torna, vagy atlétikai ügyességi számok és vannak olyanok, amelyekben tág tere nyílik az azonnali, differenciált döntéseknek. Az egyes sportágakra való egyéni alkalmasságot ez döntően befolyásolja.

Az iskolának lehetősége van a sporttehetség gondozására pl. a tanórai differenciálással. Különösen fontos szerepük van ebben a köznevelési típusú sportiskoláknak. Ezekbe meghatározott követelmények alapján lehet bekerülni. A kiválasztást segítik a multisport szakosztályok is, ahol a gyermekek meghatározott program alapján többféle sportágat kipróbálhatnak.

A két felkészült és széleskörű gyakorlati tapasztalattal rendelkező szakember előadásai jó útmutatást adtak elsősorban az utánpótlás-nevelésben dolgozó edzők, szakemberek munkájához.